

La Bretxa

Els catalans proclamen rei a l'arxiduc Carles d'Àustria, després de jurar com a comte de Barcelona. Carles d'Àustria aspira a la successió a la corona d'Espanya, Felip duc d'Anjou i nét de Lluís XIV, rei de França, també hi aspira. Catalunya apostà a ultrança per aquell que defensaria millor els interessos polítics i econòmics i conservés les llibertats nacionals.

Caldes, com d'altres poblacions del Principat, havia saludat amb esperança la proclamació de l'arxiduc, i pel gener del 1706 s'engalanava i celebrava festes en honor a Carles d'Àustria.

Els catalans son abandonats a la seva sort per les forces internacionals amb Tractat d'Utrech, Felip V es disposa al 1713 a assestar el cop definitiu al Principat. Els exèrcits franco-castellans, amos de la major part del territori català, inicien l'estiu de 1713 el setge de Barcelona (.....) La resistència respon desorganitzadament però amb valentia. Arreu del territori català sorgeixen escamots de voluntaris decidits a lluitar en defensa de la terra, a Caldes no es queden enrera.

L'objectiu de les autoritats catalanes¹, però, és organitzar des de Barcelona una expedició de reclutament de voluntaris arreu per a mobilitzar un segon front de lluita contra els borbònics, per a atacar-los per la rereguarda i així alleugerir la pressió del setge de Barcelona. Aquesta

¹ Junta General de Braços

expedició es posa al comandament del general Rafael Nebot i del diputat militar de la Junta General de Braços; Antoni de Berenguer i de Novell. Aquesta marxa s'inicia el 9 d'agost de 1713 tot trencant el setge marítim francès i desembarcant a Arenys de Mar. Després d'un dificultós recorregut per terres de la Catalunya central fins a les estriacions pirinenques arriben a la Seu d'Urgell el 16 de setembre i a Cardona el 30 del mateix, sempre reclutant voluntaris.

El dia 4 d'octubre entra a Caldes de Montbui l'expedició d'Antoni Berenguer i Rafael Nebot. El poble és encara emmurallat i representa una bona opció de defensa davant de les tropes borbòniques del general Bracamonte que els persegueixen. Aquestes tropes borbòniques, conjuntament amb d'altres de franceses assalten i incendien les viles que donen acollida als catalans, a Caldes aquest mateix general, saqueja la nova església², un mes abans que busqui refugi l'expedició catalana. Una milícia de 100 fusellers surten de Caldes de Montbui, cap a la Serra de Prades per organitzar un focus guerriller, encapçalant-la el coronel Antoni Vidal. La resta de milícia, 100 homes, marxen cap Alella per recollir uns 3000 voluntaris concentrats a la Conreria gràcies al coronel Sebastià Dalmau.

L'expedició resulta inexplicablement abandonada a la seva sort. A punt d'embarcar a Alella cap a Barcelona més 4000 voluntaris son traïts, per part dels seus comandants, al dia 5 d'octubre. El diputat Berenguer i el general Nebot van ser arrestats.

² "Caldes antic i modern" pag63. A. Xalabarder

Aquests son els últims fets militars de guerra que té Caldes com a escenari, a partir d'aquells moments i com la majoria de territori català, patirà les repressions borbòniques i actes de reacció de la resistència catalana.

Els impostos³ desorbitats i aplicats per José Patiño, artífex del Decret de Nova Planta provoquen un gran malestar en la ciutadania que des de l'inici de la guerra ha patit incomptables saquejos i espolis. Ens diu Francesc Gelat, dietarista de la guerra: *“ Veitx la cosa tan mal parada com mai, la gent viu molt afligida y los estragos de la província los veitx tant considerables com mai; jo no sé com eixirem de tants estragos, Nostre Senyor se vulla apiadar de nosaltres”* La recaptació d'aquest impostos és brutal en el mecanisme, realitzada per dotacions de soldats que s'abocaven a tota mena de violències i coaccions al poble pla. Aquesta situació desencadena el 4 de gener de 1714 una revolta popular a Sant Martí Sarroca prop de Vilafranca del Penedès.

Més tard la sublevació s'escampa a Sant Quint de Mediona, Castellví de Rosanes, La Pobla de Claramunt, Cabrera de Llobregat, Balsareny, Sallent, Arbúcies, Espinelves, Oristà, Viladrau, Prats de Lluçanès, Sant Hilari Sacalm, Torellò i d'altres i, evidentment, Caldes de Montbui. Podem parlar d'un aixecament general contra Felip V davant de la Barcelona assetjada és, de fet, una nova guerra dins d'una guerra perduda.

Els fets, a Caldes, comencen a l'hora que un dia del mes de gener de 1714 una companyia de 90 dragons filipistes,

³ *Quinzenades* Desembre de 1713 José Patiño. Intendent filipista, aplica al país una "contribució" de guerra per un import total de 15000 pesos que ha de ser fraccionat cada quinze dies.

amb els seus oficials, foren fustigats i obligats per la guerrilla a cercar refugi a Caldes. El poble de Caldes convocat a somatent i sota el clam de *“Via fora, lladres!”* reté i empresona als filipistes recaptadors. El duc de Pòpuli⁴ mana, l'11 de gener un brigadier amb 500 homes per a alliberar els dragons retinguts a Caldes, que es fan enrere en veure tot el poble sublevat. Dos dies més tard, és enviat el comte de Montemar⁵ davant de 1000 homes d'infanteria i 1000 més a cavall. Així, 2000 soldats filipistes posen setge a una vila de 1300 ciutadans.

La matinada del 14 de gener de 1714 els filipistes es llancen a l'atac tot minant la muralla per l'indret conegut, a partir d'aquell moment, com La Bretxa; forçaren també els portals de Vic i Bellit.

La crueltat de la repressió fou brutal: assassinats indiscriminats, pillatge i l'incendi de la població va ser el resultat perquè segons el mateix comte de Montemar *“Con una poca sangre derramada se aseguran muchas vidas y se necessita menos rigor para castigar después, porque con el ejemplo se aterrorizan, escarmentando los malos”*. Va ser de tal magnitud la violència dels borbònics i sobretot la bravura i el coratge català en la resposta, que fins i tot un reconegut filipista com el marquès d'Alòs⁶, seixanta anys després recordava la revolta catalana de gener de 1714 *“Quanto mas rigor se practicava, crecia más el furor de los sublevados, no davam ni recibian*

⁴ Restaino Cantelmo-Stuart y Brancia ([Nàpols, 1651](#) - [Madrid, 16 de gener de 1723](#)) fou un [noble](#) i [militar napolità](#) al servei d'[Espanya](#), VIII [Duc de Pòpuli](#) i III [Príncep de Pettorano](#) (des de [1693](#) fins a la seva mort), [Gran d'Espaya de primera classe \(1722\)](#), patrici napolità, cavaller de les ordres de [Santiago \(1706\)](#), del [Toisó d'Or \(6 d'agost de 1714\)](#), de [Sant Miquel](#) i de l'[Esperit Sant \(26 de juliol de 1717\)](#), [capità general de Catalunya](#) el [1713-4](#), cèlebre per la seva participació comandant les tropes borbòniques durant la primera fase del [setge de Barcelona](#).

⁵ José Carrillo de Barnús i Montiel, I [duc de Montemar](#), III [comte de Montemar \(Sevilla, 8 oct de 1671 - Madrid 26 jun de 1747\)](#), [aristocràtic](#) i [militar espanyol](#).

⁶ Antoni d'Alòs i de Rius ([Moià 1693](#) - [Barcelona 1780](#)), primer marquès d'Alòs, militar filipista, Capità General de Mallorca

quartel, mandavan ahorcar reciprocamente los prisioneros...”

Aquests, doncs, són els fets de gener de 1714, a Caldes, uns fets que ens expliquen com els calderins de llavors, tot i derrotats i viure en zona filipista, encara van tenir el coratge, d'aixecar-se en armes a l'hora de defensar la seva vida i les seves hisendes davant la injustícia nacional i l'afany recaptatori dels borbònics.

És, doncs, La Bretxa, més que aquell carreró que anomena en Moreu-Rey *“Molt curt, és un passatge que uneix el Carrer Major (..) amb els Corredossos....”*⁷ és el nostre baluard de Sta Clara, el nostre convent del Roser, el nostre Fossar de les Moreres.

La Bretxa són les nostres pedres i indret que ens parla, des del forat de la història, d'una lluita del poble català i pel poble. Una lluita de drets, del dret d'exisitir com a ciutadans i com a nació, del dret a créixer tot exercint la ciutadania lliure i que per la defensa d'aquesta llibertat, els calderins van donar-ho tot.

Aquest indret de Caldes també ens parla d'un imperi agressor que no va respectar la nació, les persones, les hisendes, la cultura catalana, la llengua i l'esperit català. Vaja! com ara!

Encara ens falta molt per cercar a Caldes, restes d'aquella guerra de llibertat, hem de fer l'esforç de recuperar la història, que en molts moments, a Caldes ha estat important, i moltes vegades l'hem ocultat. El fet històric, sigui aquest més local, o més general és el millor pòsit per què com a poble puguem aconseguir les eines per

⁷ “La rodalia de Caldes de Montbui, repertori històric de noms de lloc i de noms de persona” Ed Teide, 1962, Enric Moreu-Rey

conrear tot un nou camp, paratge on el ciutadà és trobi
més lliure, més fort i més feliç.

Visca la república catalana!

Jaume J. Pieres i Garcés

A Caldes de Montbui, 11 de setembre de 2012